

עשרת המכות – אמונה על ידי ביטול הרע

יציאת מצרים – לימוד אמונה בחוש

הנה יסודות האמונה שנתבררו לכלל ישראל במצרים, לא ניתנו לנו באופן של תורה, נבואה וידיעה, אלא נתבררו באופן מוחשי. ואף שבדרך כלל, צריכים אנו לברר את האמונה על ידי התורה והמסורה, אמנם ביציאת מצרים נתבררו יסודות אלו בדרך חושית ולא כדרך שמבררים 'חכמה'. וצריך לעמוד על כך, למה היה נצרך לייסד אמונת ישראל באופן זה דוקא.

והנה כבר ביארנו במאמרים קודמים, שיסודות האמונה וביטול הרע אינם דברים נפרדים זה מזה, אלא אדרבה מתוך יסודות האמונה מגיעים לידי ביטול הרע. כי על ידי האמונה מתברר לאדם שאין עוד מלבדו, וכל דבר אחר אינו אלא שקר. ואלו הן שתי מצוות הפסח - ביעור חמץ ואכילת מצה מחד, שענינם ביטול הרע, ומאידך סיפור יציאת מצרים, שמחזק את יסודי האמונה.

עשר מכות – עשרה נסים

ועכשיו נבוא לבאר, שזהו גופא ענין העשר מכות שהביא הקב"ה על המצרים. דהנה איתא במתניתין (אבות פרק ה משנה ד) "עשרה ניסים נעשו לאבותינו במצרים". וקשה, הלא המכות היו עונשים שהביא הקב"ה על מצרים, ולמה קורא אותן התנא "נסים שנעשו לאבותינו".

ונראה לבאר בהקדם דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא (יג, טז), שהאריך לפרש היאך כל מכה ומכה מלמדת אותנו לימוד שונה וחלק מיוחד באמונה. וראוי לכל אחד ללמוד בעיון את דברי הרמב"ן שם, שמבאר כל הענין של לימוד יסודות האמונה מתוך יציאת מצרים והמכות. ונראה שלכן נקראו המכות "נסים שנעשו לאבותינו", שהן באו ללמד עיקרי האמונה.

ומאידך גיסא, חזינן דמטרת המכות היתה לעשות שפטים גדולים ועונשים במצרים, ובאו מכה מידת הדין של הקב"ה, שהוא הכח שתפקידו לבטל את הרע ולהשמיד את הרשעים. ואם כן היה נראה כביכול שיש כאן שני ענינים נפרדים, האחד, שהמכות באים ללמד אותנו אמונה, והשני, מידת הדין המביאה עונש לרשעים וביטול הרע.

אלא הביאור הוא כמו שאמרנו לעיל, דבכדי לעמוד על האמת ולהנחיל את יסודות האמונה, היה נצרך שיסודות אלו יבואו אלינו בדרך של ביטול הרע. דבכדי להבין את הצד הטוב שזו האמונה, היה נצרך לברר את עונשם של הרשעים, איך שמגיע אליהם כמעשיהם מדה כנגד מדה.

פורענות הגויים - חיזוק אמונת ישראל

ואיתא בגמרא (יבמות סג, א):

אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, שנאמר: הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם, וכתוב: אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר.

ורש"י פרשת וארא (ז, ג) מבאר יותר:

ואני אקשה - מאחר שהרשיע והתריס כנגדי, וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי עבודה זרה לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי ותכירו אתם את גבורותי. וכן מדתו של הקדוש ברוך הוא מביא פורענות על האומות עובדי עבודה זרה כדי שישמעו ישראל וייראו, שנאמר (צפניה ג, ו) הכרתי גוים נשמו פנותם וגו', (שם ז) אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר.

הנה מבואר להדיא, דכל תכלית המכות העונש והיסורים אינה אלא לגדל את היראת שמים של כלל ישראל. שהגויים בלאו הכי אינם נותנים לב לשוב, ורק ישראל מאחר שרואים איך הקב"ה הביא המכות על מצרים, ומתבוננים היאך כל פרט ופרט מעונשם היה מדה כנגד מדה, מתעוררים לחזק עצמם ביראת שמים. הרי שאמונה זו באה מתוך ביטול הרע, וגם מביאה לידי ביטול הרע, כי על ידי שאנחנו רואים ומכירים שפרי המרת רצון הבורא הוא רק עונשים וחורבן, אנו מבערים את כחות הרע מתוכנו.

מעשי הרשע - חורבן עצמי

ודבר זה אינו רק במכות מצרים, אלא בכל דור ודור, אם מתבוננים בהפסד הרשע, אפשר להבחין שכח הרע אינו מביא אלא לביטול וחורבן עצמו. ולמשל, אדם שגונב, הלא הוא חושב שעל ידי מעשיו הרעים יצליח וממונו יתרבה. אבל באמת לבסוף נתברר כי אין במעשיו הרעים שום צד של טובה, ואין לו אלא תוצאות רע. וכן הוא בכל דבר רע, הקב"ה מנהיג את עולמו באופן שבסוף דבר יתגלה שכל השיטות של הרשעים ודעותיהם הן הבל שאין בהם מועיל.

למשל, העולם חושבים, שרק מי שדוחק אחרים ורומס עליהם מצליח, ומי שמתנהג עם אחרים בדרך של הטבה והתחשבות מפסיד, ובוזה הוא מבלה את זמנו ומכלה את ממונו. אולם לאמתו של דבר, מחשבה זו היא עצת היצר הרע. ועל פי דעת תורתנו הקדושה, הדרך הנכונה היא לעשות חסד, לוותר ולנהוג בענווה. אנשים טובים המתחשבים בחבריהם ועושים עמם חסד, הם הם אלו שמצליחים ומגיעים אל יעדם. ומאידך, אלו האוחזים בשיטת הרע, כביכול יש להם ראיות והוכחות ברורות לשיטתם, אולם אליבא דאמת כשמתבוננים בדבר בבהירות, מתברר ששיטתם אינה מתקיימת.

הנה למדונו רבותינו, שהקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם (אבות פרק ד משנה כד). והנה בעיני כל העולם נראה כאילו אנשים המתנהגים על פי מידות אלו יש להם את העולם, אבל באמת אין להם אלא הבל ורעות רוח.

הנה דיברתי עם אחד שמתגרור בהוליווד, שהוא המקום שנחשב בעולם לפסגת ההצלחה הכבוד והעשירות, וכל העולם מלאים הערכה והערצה למקום זה. והוא סיפר לי מה שקורה שם באמת, שהאנשים הגרים שם הם הכי שפלים והכי מדוכאים, כל חייהם מלאים בבעיות וקשיים. ומי שחי שם ומתבונן באותו עולם, יכול לראות בחוש איך שהקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם.

זוהי תמונה אמיתית של הרע ודרך פעולתו בעולם, שכל האוחז בתוך המהלך של רע, נראה כאילו הוא עומד בדרך של הצלחה, אולם אליבא דאמת אין הרע מועיל לו מאומה, רק גורם לו חורבן מיניה וביה. והכרה זו היא ביטול הרע, דהיינו שמתגלה מתוך הרע עצמו האפסיות והחורבן שבו.

ובאמת אין צריך לנסוע למרחקים לראות דבר זה, כי אפשר לראותו גם בעולם הקרוב אלינו. אם נתבונן באנשים שמורגלים בשימוש הטכנולוגיה החדשה, כלים מכלים שונים וכל הנלווה אליהם. אף שלפום ריהטא הרי יש להם כל העולם בתפיסת יד, אבל באמת חייהם אינם חיים. הם אינם יכולים לגדל משפחה, אינם יכולים לפעול בעולם כאדם רגיל. אולם כשרואים בחור ישיבה שגדל בבית של תורה וחסד, רואים בחוש את חייו המאושרים. וכשמתבוננים בהבדל שבין שני צדדים אלו, צד הטוב וצד הרע, ורואים שרק מי שמתדבק בצד הטוב יכול לחיות, ומי שכנגדו אין לו חיים - זהו ביטול הרע!

חורבן הרע - להרחיק את ישראל ממנו

ולכן על הגוים נאמר, שכל העונשים שבעולם אינם באים עבורם, כיון שהם מקור הרע ואצלם לא שייך תשובה, כי הרע הוא מעצמות מציאותם. וכל תכלית הפורענות

הנעשית להם, אינה אלא בשביל ישראל - כדי שנתבונן ונראה איך הם נחרבים על ידי השחתת הטכנולוגיה והרדיפה אחר התאוות, ועל ידי זה יתאמץ לבנו לבטל את הרע שבקרבנו.

נמצא שהדרך היחידה שלנו לעמוד על מהות הרע, שהיא השיטה של המצריים שהיו תכלית כח הרע בעולם, היא דרך הנסים של עשרת המכות. והיינו, אמונה הבאה בדרך של ביטול ושליטת הרע, כמו שביארנו במאמרים הקודמים. על ידי המכות נתבררה האמונה בתכלית - 'בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ' - שאין אלא רצון אחד בכל הבריאה, והיינו רצונו של הקב"ה, והכל הולך לתכלית זו של קיום רצונו. וביחד עם בירור האמונה, אנו משיגים גם כן את הבירור בביטול הרע. אולם תכלית הכל שעל ידי זה אנו נשתנה ונלמד לנהל את חיינו על פי הכרה ברורה זו באמונה וביטול הרע.

הכנה לליל הסדר

נמצאנו למדים, שכדי להכין עצמנו כראוי לליל הסדר, מוטל עלינו ללמוד היטב את עשרת המכות, ולהבין באיזה אופן היה ביטול הרע בכל מכה ומכה. וכגון במכת דם, מהו ביטול הרע המיוחד שנעשה במכה זו, ואיך זה משפיע עלינו למעשה. וכגון מה שנתבאר במפרשים, דמכת דם כוחה היה לבטל את מידת הגאווה. ואי"ה נאריך בזה יותר במקומו.

יסוד הדברים הוא, שתכלית המכות, לברר אצלינו בבירור גמור, שדרך החיים של הגוים היא דרך של שקר וחורבן, וגם את הידיעה שכל הרע המצוי בנו, בא אלינו מהשפעתם הרעה. ומתוך בירור זה של לימוד המכות, נשנה את דרכינו ומעשינו הרעים. וזו העבודה הכללית של המכות - עבודת האמונה יחד עם ביטול הרע.

וידועה המימרא של הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל, כי אדם הקורא קריאת שמע ואומר "ה' אלהינו ה' אחד", יתכן שיהא נזכר להמליך את ה' על כל העולם כולו, אבל שוכח להמליכו על עצמו. וכן הוא בעבודת חג הפסח, אין די בכך שהאדם ילמד ויכיר את ביטול הרע והפסדו, אלא עליו ללמוד לבטל את הרע שבתוך עצמו.

ויסוד זה אנו קונים על ידי מצות סיפור יציאת מצרים, כי על ידי עבודה זו האדם יכול לבטל את הרע שבתוכו, ולקנות השקפות נכונות וישרות. ואפילו אם בשעתו אינו מרגיש שהוא גדל, אבל אין ספק שכל אדם שמנסה בחג הפסח לבטל את הרע שבתוכו, פועל השפעה גדולה בפנימיותו. ואף שאינו רואה מיד שהוא משתנה, אבל

בטוח שנשרש בתוכו כח גדול של ביטול הרע, ואין ספק שדבר זה גורם לנחת רוח ושמחה גדולה לפני הקב"ה.

זו עבודתנו בימי חג הפסח - להשתנות על ידי הלימודים של בירור האמונה וביטול הרע, להיות אדם יותר קדוש, ולהנצל מהשפעת הגוים ומעשיהם.

עבודת ה' – התענוג האמיתי בעולם הזה

עבודת האלקים – חיוב של הכרת הטוב

כתב בחובות הלבבות (שער עבודת אלקים, פתיחה):

מפני שבארנו במה שעבר חיוב יחוד האלהים בלב שלם, ואופני בחינת טובותיו על האדם, התחייבנו לזכור אחר כך מה שהאדם חייב לנהוג בו כשיתבררו אצלו, והוא קבול עבודת האלהים, כפי אשר יחייבהו השכל למטיב על מי שהטיב לו.

במילים אלו ייסד לן בעל חובות הלבבות כל ענין עבודת האלקים, על השורש של הכרת הטוב. והיינו דמאחר שהקב"ה שם אותנו בזה העולם, ונתן לנו את כל הטובות שיש לנו בו, מחויבים אנו להכיר בטובתו. ובאיזה אופן ישיב האדם טובה לבוראו, הלא אי אפשר כי אם בכך שיעבדהו ויעשה רצונו. ועבודתו ורצונו הוא, שנלמד חוקיו ומצוותיו כאשר ציונו בתורתו הקדושה, ונקיים אותם.

כבוד המלכות – נתינה לה'

ובאמת יש לנו לעמוד על שורש ועומק הדבר - כיצד יתכן לומר שבזה שאנחנו מניחים תפילין, שאנחנו מחזירים להקב"ה. והא ודאי שאינו צריך את קיום מצות התפילין שלנו, ואדרבה הלא המצוות הן טובה בשבילנו, שעל ידם אנו נעשים יותר קרובים לה', וזוכים לעולם הבא. וכן מפורש בקרא (דברים ו, כד): וַיִּצְוֵנו ה' לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחֵיתָנוּ כִּהְיוֹם הַזֶּה. וכן להלן (שם י, יב-יג): וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מֵעַמְּךָ כִּי אִם לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ